

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของบิดา

ตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ เป็นตำแหน่งงานลักษณะหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการได้
ขอกำหนดอัตราเพื่อให้ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค ตามพระราชกฤษฎีการะเบียบข้าราชการครู
พ.ศ.2520 ได้กำหนดตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นตำแหน่งนักบริหารการศึกษา ในสาย ค
โดยมีลักษณะของงานที่ปฏิบัติได้แก่ การวางแผน การกำหนดแนวทางปฏิบัติ การวินิจฉัยสั่งการ
การประสานงาน การประเมินผล การรายงานการปฏิบัติการเกี่ยวกับ การศึกษา การศึกษา
วัฒนธรรม และศิลปกรรม งานครูสภา การจัดการศึกษานอกโรงเรียน การจัดการศึกษา
ระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษาเอกชน การพลศึกษา ลูกเสือ
อนุชาด บริหารงานและส่งเสริมโดยปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าว ทั้งในด้านบริหารงานทั่วไป
งานธุรการ งานบริหารงานบุคคล การเงิน และการบัญชี การพัสดุ และการปฏิบัติงานเกี่ยว
กับงานวิชาการ โดยปฏิบัติงานที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาคความคุ้มครองมาตรฐานการศึกษาโดย
มีการวางแผนการศึกษา การตรวจและนิเทศ การประชุมสัมมนา การอบรม การพัฒนา
หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์การศึกษา การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษา การ
จัดเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติ ข้อมูล สถิติการศึกษา การทดลองและการวิจัยทางการ
ศึกษา การส่งเสริมและการเผยแพร่ทางการศึกษา การวัดผลการศึกษา การประเมินผล
การศึกษา และการประสานงาน ในการดำเนินการที่เกี่ยวกับงานทางการศึกษา กับมหา
วิทยาลัยอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย¹

¹ วัชรินทร์ โกะะวันดี, มาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูตามความใน
มาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกาครู พ.ศ.2520 (กรุงเทพมหานคร : องค์การสงเคราะห์
ทหารผ่านศึก, 2521), หน้า 61 - 62.

บรรจง ชูสกุลชาติ ไก่กล่าวถึงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติงานในสภาพปัจจุบันนี้เป็นการปฏิบัติงานที่ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีของทางราชการเป็นแนวทางปฏิบัติราชการมิได้มีกฎหมาย ระเบียบ บริหารการศึกษาใด เป็นเครื่องมือในการบริหารงาน จึงสร้าง ความขัดแย้งในวงการศึกษาอันมากมาย¹

ซ้ำเลื่อง วุฒิจันทร์ ไก่แบ่งงานในหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอไว้ 5 ประการคือ

1. งานธุรการ
2. งานการเงิน
3. งานบริหารงานบุคคล
4. งานคานาวิชาการ
5. งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย²

จากการประกาศเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาชาติ และการที่รัฐได้ประกาศเปลี่ยนแปลงนโยบายในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในรูปแบบอีกลักษณะหนึ่ง โดยยึดแนวทางในการบริหารจากพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อขอบข่ายการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ โดยจะเน้นภารกิจและบทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอ ให้ปฏิบัติงานลักษณะของนักวิชาการมากกว่า นักปฏิบัติกร ซึ่งคงจะมุ่งไปในทิศทางของการวางแผนการศึกษา การจัดเก็บข้อมูล การบริการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานทางการศึกษา นั่นคือ ศึกษานิเทศก์อำเภอจะมีบทบาทในฐานะผู้สร้างแห่งความรู้ ความเข้าใจ ให้ตรงกันในเรื่องของการจัดการศึกษาทุกระดับ และสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร อันจะนำมาซึ่งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคลากรทางการศึกษาในอำเภอนั้น ๆ เพื่อจะได้ปลุกฝังความสัมพันธอันดีให้เกิดขึ้น อันจะก่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาร่วมกัน

¹ สัมภาษณ์ บรรจง ชูสกุลชาติ, รองปลัดกระทรวงศึกษานิเทศก์, 8 กุมภาพันธ์ 2525.

² ซ้ำเลื่อง วุฒิจันทร์, งานในหน้าที่ศึกษานิเทศก์อำเภอ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษานิเทศก์, 2519), หน้า 1. (เอกสารโรเนียว)

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมการบริหารงานของศึกษาธิการอำเภอ จะต้องประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยศึกษาธิการอำเภอจะต้องมีพฤติกรรมการเป็นผู้นำในลักษณะ ที่จะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องของในงานของศึกษาธิการอำเภอ เกิดความศรัทธาและปฏิบัติงานด้วยวิญ และกำลังใจที่มั่นคง

ผู้วิจัยซึ่งดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอ ได้ตระหนักถึงพฤติกรรมดังกล่าว จึงเกิด ความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องลักษณะพฤติกรรมผู้นำของศึกษาธิการอำเภอในสภาพปัจจุบันว่ามี ลักษณะ พฤติกรรม อย่างไร อันจะเป็ยตัวชี้ให้ทราบถึงทิศทางในการบริหารงานของผู้บริหาร งานการศึกษาในระดับอำเภอ ในการวิจัยนี้ได้อาศัยแนวความคิดจากทฤษฎี ระบบสังคม ของ จากอบป คัมบลิท เกตเซิล (Jacob W. Getzels) และคณะ เป็นแนวทางในการ ศึกษาตามทฤษฎีดังกล่าวว่าพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ในสังคมของมนุษย์เป็นผลมาจาก มิติค่านสถาบันและมิติทางค่านิยมบุคคล กล่าวคือ สถาบันมิติ (Nomothetic Dimension) จะประกอบไปด้วย สถาบัน (Institution) ซึ่งกำหนดบทบาท (Role) ของบุคคลที่ ดำรงตำแหน่ง และความมุ่งหวังจากบุคคลภายนอกสถาบัน (Expectation) ที่อยาก ให้สถาบันปฏิบัติงานใหม่บรรลุวัตถุประสงค์ และบุคลามิติ (Idiographic Dimension) จะประกอบด้วยบุคคลแต่ละบุคคล (Individual) มีบุคลิกภาพ (Personality) และ ความต้องการส่วนบุคคล (Need Disposition) ทั้งสองมิตินี้ย่อมได้รับอิทธิพลมาจาก สิ่งแวดล้อม อันประกอบด้วย วัฒนธรรม (Cultures) ชรามนิยม (Ethos) และ ค่านิยม (Value)¹

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะค่านิยมบุคลามิติ (Idiographic Dimension) เพราะบุคคลจะแสดงพฤติกรรมใคนั้น ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคลิกภาพ (Personality) ของบุคคลนั้น ๆ เกตเซิล (Getzels) และคณะ กล่าวว่าบุคลิกภาพ ก็คือ ผลรวมของความรู้ความสามารถ หัสนคติ ค่านิยม หรือ อารมณ์ต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล

1

Jacob W. Getzels and Others, Educational Administration as a Social Process (New York : The Macmillan Co.) p. 215.

อันเป็นสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อ ความต้องการส่วนบุคคล (Need - Disposition) จึง
 รวมกันเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของแต่ละบุคคลให้แสดงออกมาอย่างไร อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า
 พฤติกรรมของบุคคลนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลที่ศึกษา 6 ลักษณะ คือ ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออก
ในการรวมประสานสัมพันธ์ ลักษณะพฤติกรรมความต้องการในการรวมประสานสัมพันธ์ ลักษณะ
พฤติกรรมแสดงออกในการควบคุม ลักษณะพฤติกรรมความต้องการในการควบคุม ลักษณะ
พฤติกรรมแสดงออกซึ่งความรักใคร่ผูกพัน และ ลักษณะพฤติกรรมความต้องการการรักใคร่ผูกพัน
 เพราะแต่ละลักษณะจะก่อให้เกิดอิทธิพลกำหนดแนวทางในการแสดงพฤติกรรมผู้นำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอในประเทศไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะพฤติกรรมผู้นำ ระหว่างกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอที่ได้รับการ
 บรรจุแต่งตั้งก่อน พ.ศ. 2509 กับกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งหลัง พ.ศ. 2509

สมมติฐานการวิจัย

ลักษณะพฤติกรรมผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งก่อน พ.ศ. 2509
 กับศึกษานิเทศก์อำเภอที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งหลัง พ.ศ. 2509 แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้ จะทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมผู้นำ ทั้ง 6 ลักษณะ
 ตามที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคลิกภาพของศึกษานิเทศก์อำเภอ ให้แสดงพฤติกรรม
 ผู้นำออกในรูปแบบต่าง ๆ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษานิเทศก์อำเภอหมายถึง หัวหน้าสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอซึ่งเป็น
 ตัวแทนกระทรวงศึกษาธิการ ในแต่ละอำเภอ
2. ลักษณะพฤติกรรมผู้นำ หมายถึงการกระทำหรือการแสดงออกของ
 ศึกษานิเทศก์อำเภอ อันเนื่องมาจาก บุคคลิกภาพของแต่ละบุคคล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สามารถที่จะนำเอาผลการวิจัยนี้ไปพิจารณา เพื่อการพัฒนาบุคคลากรในสังกัดต่อไป
2. กระทรวงศึกษาธิการ สามารถที่จะนำเอาผลการวิจัยนี้ประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดเป็นคุณสมบัติในการสรรหาบุคคลากร ที่จะดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอในอนาคตได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยสังเขปดังนี้

กลุ่มประชากร

ศึกษานิเทศก์อำเภอทุกคน และศึกษานิเทศก์อำเภอประจำกิ่งอำเภอทุกคน รวม 647 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง มี 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check List) สร้างขึ้นโดยอาศัยการศึกษาจากตำรา และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ในส่วนนี้มีคำถามรวม 5 ข้อ โดยถามในเรื่อง สถานภาพของครอบครัว เพศ วุฒิ อายุ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ และสถานภาพการบรรจุแต่งตั้ง ก่อน / หลัง พ.ศ. 2509

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมผู้นำ 6 ลักษณะคือ ลักษณะพฤติกรรม การแสดงออกในการร่วมประสานสัมพันธ์ ลักษณะพฤติกรรมความต้องการในการร่วมประสานสัมพันธ์ ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกในการควบคุม ลักษณะพฤติกรรมความต้องการในการควบคุม ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกซึ่งความรักใคร่ผูกพัน และลักษณะพฤติกรรมความต้องการการรักใคร่ผูกพัน แบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่า ใหญ่ตอบแบบสอบถามเต็มตัวเลขลงในช่องว่างหน้า

หน้าคำถามตามลำดับความสำคัญ แบบสอบถามดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามที่เรียกชื่อว่า "FIRO - B" ของ ชูทซ์ (Schutz)¹ และฉบับแปลเรียบเรียง โดย ธีรนิภา กุปรัตน์² แบบสอบถามมีข้อความรวมทั้งสิ้น 54 ข้อ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ออกหนังสือคำสั่งแล้วใช้วิธีการจัดส่งโดยขอความร่วมมือจาก ศึกษาธิการจังหวัด แต่ละจังหวัดช่วยดำเนินการจัดแจก และขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยได้แนบซองและติดแสตมป์ไปให้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่ง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีจัดส่ง และเก็บรวบรวมด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืน แยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งก่อน พ.ศ. 2509 กับ กลุ่มที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งหลัง พ.ศ. 2509 แล้วดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว หรือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาการอยละ

1

Schutz, "FIRO - B" quoted in Wiggins, Leader Behavior Characteristics and Organization Climate, pp. 133 - 137

2

ธีรนิภา กุปรัตน์ "FIRO - B" เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา 416 605 Human Relations in Educational Administration. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2521 ; (จัดสำเนา)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่ถามเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมผู้นำ วิเคราะห์โดยการ นำเอาผลการตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ ไปตรวจกับตารางคำตอบ ถ้าผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบถูก จะได้คะแนนข้อละ 1 คะแนน หากตอบผิดจะไม่ได้คะแนน แล้วนำคะแนนที่ผู้ตอบแบบ สอบถามได้ ไปหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล

แบ่งออกเป็น 5 บท บรรณานุกรม และภาคผนวก คือ

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 ข้อเขียนทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ประวัติและบทบาท ของศึกษาศึกษาการอำเภอ พฤติกรรมผู้นำ ศึกษาการอำเภอเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรม และงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของ การวิจัย และ กลุ่มประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือ ลำดับการเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ กล่าวโดยสรุปถึง วัตถุประสงค์ ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม แสดงรายชื่อหนังสือ และเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการวิจัย

ภาคผนวก ประกอบด้วย หนังสือแนบแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย และการหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย